Ա. ԵՂԻԱՅԵԱՆ

"ԹՈՂ ՏՈՒՆՔԴ ՄԱՆՐ ՏՂՈՑԸ ՈՐ ԻՆԹԻ ԳԱՆ։" ՂՈՒԿ. ԺԸ. 16։

ՀԱՏՈՐ ԽԱ. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1, 1912 ԹԻՒ 9

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԾՈՑԻՆ ՄԷՋ

Դեռատի ընթերցողներս, գիտեմ թէ ձեզմէ ոմանք այս ամառնային արձակուրդին առիթով պատեհութիւնը ունենալ ամառանոց մը, դիւղ մը, այգի մը երթալու, կամ եթէ երբեք սահպուած էիք քաղաքին մէջ մնալու՝ գոնէ առեն առեն դուրսը պարտէզները եւ հանրային բացօդեայ զբօսավայրեր ելլալ հզօր նակին տաքութիւնը մեղմացնելու եւ քիչ մը հովանալու եւ կազդուրուելու համար։ Տարակոյս չկայ թէ այս արձակուրդի եւ գիւղաշունչութեան կամ օդափոխութեան սովորութիւնը չատ օգտակար ու միեւնոյն ատեն հաճելի է։ Թէ՛ անոնք որ մտաւոր զբաղումներ ունեցած են բոլոր տարուան ընթացքին, թէ ալ անոնք որ մարմնական յոգնեցուցիչ գործեր ըրած են՝ պէտք ունին հանդիստի ու կազդուրի։ Թէեւ կիրակնօրեայ եւ ամէն օրեայ հանդիստը ունինք, բայց այդ հազիւ չափական յոգնութիւնը կը հակակշռէ. բայց աւելի ընդհանուր ու օգտակար հանդիստի մը համար անպատճառ պէտք կայ ամառնային արձակուրդի մը, որքան ներեն մեր զբաղումներն ու պարագաները։ Եւ ահա ծիւղ ատոր համար է որ սովորութիւն եղած է գպրոցներու արձակուրդ տալ ամառուան ամիսներուն։

Բայց ես այս առիթով, հնթադրելով թէ

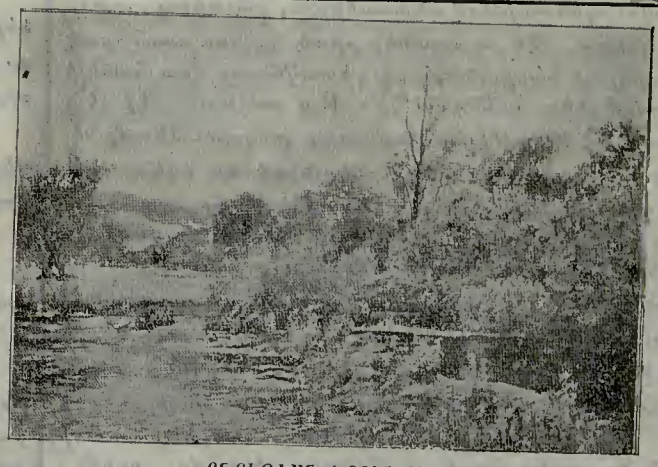

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԾՈՑԻՆ ՄԷՋ

ամէնէն աւելի չատ պանուած էք բնութեան ծոցին մէջ, բնական տեսարաններու հանդէպ, ծովի, լերան, դետի եւ դաշտի տեսարաններու դիմաց, քանի մը ատողներ պիտի դրեմ ձեզի բնութեան սիրոյն մասին, եւ պիտի փափաքիմ որ ամէնդ ալ ուշադիր ու մշակէք զայն ձեր մտաւոր սիրտերուն մէջ։

Բնութեան աչերը չատ աղնուացուցիչ ու հաճելի բան մը ունի իր մէջ, եւ մեզ զգայուն, խոհուն լսատես ու զուարթ կ'ընէ։ Մանաւանդ դուք, որ ձեր մանկական կամ պատանեկան տարիքին ընթացքով աւելի հետաքրքիր էք ու սորվելու պատրաստ, դուք չատ կը զարգանաք, կ'աղնուանաք ու կ'օգտուիք բնութիւնը սիրելով։ Թերեւս այս ամառ ձեր գայած ամառանոցին կամ դիւղին մէջ պատեհութիւնը ունեցաք օր մը առուն կանուխ արթննալու։ Ինչ հանդարտ ու դեղեցիկ են արշալոյսները բնութեան

այդ կոյս ու լուին ծոցին մէջ։ Առաւօտեան զով հովիկը կը փայփայէ ցօղաթաւալ ծառերն ու ծաղիկները, մարգերն ու թուփերը. թռչունները դեռ առաւօտեան քունը կը քնանան թաւուածքին խորը, իրենց սիրուն բունիկներուն մէջ. արեւը իր վարդագոյն ճառագայթները դեռ հաղիւ հասցուցած է մինչեւ բարձրաբերձ լեռներուն կատարները։ Դեռ հանդարտ է Բնութիւնը. առաւօտեան զարթօնքի չարժումներն ու ձայները չկան։ Բայց քիչ հաքը տեսարանը կը փոխուի. օրուան զարթօնքն է։ Թռչունները կ'արթնան ու իրենց առաւօտեան երգերով կը լեցնեն հանդարտ հովիտին ծոցը. հեռաւոր գիւղէն ալ կը լսուին կովերու բառաչը, ոչխարներու և գառնուկներու մայիւնը, և մշակին լիահագագ երգը՝ որ արձագանգ կու տայ դիմացի անտառին մէջէն։ Ալ մարդ և Բնութիւն կը չարժին, աշխատութեան ու չարժուձի ժամն է։

Դժուար չէ ինձի երեւակայել նաև թէ այս արձակուրդին առիթով անտառներու, դաշտերու, պարտէզներու մէջ պտոյտներ ըրած էք, ու առնորակ ջուրերով աղբիւրներու և գետակներու մօտ հաճելի ժամանցներ ունեցած էք։ Այդ ամէնուն մէջ չէ՞ք զգար թէ Բնութիւնը մասնաւոր քաղցրութեամբ մը խօսած, աղդած է ձեզի, ներչնչած ու ոգևորած է ձեզ։ Աւելի սիրած չէ՞ք Բնութիւնը իր այդ պարզութեան, գեղեցկութեան, և երբեմն ալ վսեմութեան մէջ։ Այո, Մայր—Բնութիւնը իսկապէս մայր մըն է մեզի համար, երբ իր առատ պարգևները կու տայ մեզի և իր անդորր ու կաղդուրիչ ծոցին մէջ կը հանգչեցնէ մեզ։ Պէտք է սորվինք սիրել Բնութիւնը և վայելել անոր անխառն վայելքները։

Սակայն Բնութիւնը կը խօսի ամէնէն աւելի անոնց որոնք բարի ու մաքուր սիրտ մը ունին, կը ներչնչէ ամէնէն աւելի զանոնք որ զգայուն հոգի մը ունին։ Որովհետև բարի սիրտեր ու ազնիւ հոգիներ Բնութեան գեղեցկութիւններէն ու հրաշալիքներէն աւելի չուտ կ'առաջնորդուին Բնութեան Ստեղծողին, աւելի չուտ կը հիանան Անոր գեղեցիկ ու վսեմ ձեռագործներուն, և աւելի չուտ կը խոնարհին այն ամենակարող Հօր առջև որդիական յարգանքի և պաշտամի ընծայաբերումներ ընելու համար Բնութեան վեհավայրին խորհրդաւոր սեղաններուն վրայ։ Սիրեցէք Բնութիւնը՝ և անոր գեղեցկութիւններն ու մաքրութիւնները պիտի ցոլանան ձեր նկարագիրներուն վրայ։ Սիրեցէք Բնութիւնը՝ և անոր հրաշալիքները աւելի մեծ խորհուրդներու և աքանչելիքներու առջև պիտի արթընցնեն ձեր միտքերը և պիտի ճոխացնեն ձեր դաղափարները։

ԳՐ. Հ. ԴԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

ԱՍՏՈՒԾՈՑ ՊԱՀՊԱՆՈՂ, ՁԵՌԸ

Շատ տարիներ առաջ երկրագործ մը մասնաւոր գործի մը համար իր գիւղէն քաղաք գնաց։ Գրեթէ իրիկուն եղած էր երբ իր գործերը լմնցուց։ Երբ հետը բաւական մեծագումար դրամ ունենալով գիւղ, իր տունը, պիտի վերադառնար՝ մարդ մը հարցուց անոր, «Այսպիսի մութ գիշեր մը մինակ ճամբորդելու չէ՞ք վախնար։» «Ոչ,» պատասխանեց երկրագործը, «այս իրիկուն տունս դանուիլ խոստացած եմ, եթէ չերթամ անեցիներս անհանգիստ ու մտատանջ կ'ըլլան։ Աստուած կը պաշտպանէ զիս։ Անոր պահպանող ձեռքերուն տակ գիշերուան մութին մէջ իսկ ապահով եմ, ինչպէս պիտի ըլլայի ցորեկուան լոյսին մէջ։» Թէև իրապէս ալ գիշերը մութ էր, բայց երկրագործը չատ ազէկ ձի մը ունէր, որուն վրայ հեծած ողջմբ հասաւ իր տունը։

Տարիներ անցան և երկրագործը բաւական ծերացած էր։ Օր մը օտարական մը խնդրից անկէ որ հետը խօսակցութիւն մը ունենայ։ «Ամենայն սիրով,» պատասխանեց երկրագործը։

«Կը յիշէ՞ք թէ բաւական տարիներ առաջ մութ գիշեր մը ձեր քսակին մէջ մեծ գումար մը ունենալով ձեր տունը կը դառնայիք։»

«Այո, չատ ազէկ կը յիշեմ։»

«Այդ իրիկունը ճամբուն մէկ կողմէն մլեւը երկարած բան մը տեսա՞ք։»

«Ոչ, ինչ՞ ըսել կ'ուզէք։»

Յետոյ օտարականը պատմեց անոր թէ այն իրիկունը որ ինք իր տունը կը դառնար, քանի մը չար մարդիկ որոշած էին գիշեր առնն զայն կողոպտել։ Այս նպատակով ճամբուն մէկ ամայի տեղը, մէկ կողմէն մլեւը երկաթ թել մը երկարած էին, ու զայն այնչափ միայն բարձրէն երկարած էին որ մութին մէջ երկրագործին վիզին հանդիպէր ու ան իր ձիէն վար իյնար։

Այդ չար աւազակները ցանկապատի մը ետին պահուըտած ու սպասած էին մինչև երկրագործին գալը, երբ մեծ զարմանքով տեսած էին անոր թելին դանուած տեղը գալուն պէս ծռիլն ու ապահովութեամբ անցնիլը։

Քիչ մը կենալէ հաքը երկրագործը ըսաւ օտարականին, «Այո, չատ ազէկ կը յիշեմ։ Ճիշդ այդ տեղն էր որ ոտքիս վրայ սաստիկ ցաւ մը զգացած էի և ծռած էի որ ձեռքովս ոտքս բռնեմ, ու աչքատիմ ցաւը մեղմել։ Հիմա կը տեսնեմ թէ Աստուած ղրկած է այդ ցաւը կեանքս ազատելու համար։ Օրհնեա՛լ ըլլայ Անոր անունը։»

ԲԱՐՏԻՆ ԵՒ ՈՐԹԱՏՈՒՆԿԸ

(ԱՌԱԿ)

Հրպարտ բարեին օր մը ըսաւ որթատունկին,
«Այդ ինչ հասակ, ինչ ծրոտած բուն, ոստեր տըկար,
Քեզ անխնչակ չիտակ կենալն է անհընար,
Պիտի պազնես կարծես գետինն։
Աչքերդ վեր առ, նայէ ինծի,
Ինչ հաստատուն, հաստատ կեցած,
Կատարս ամպերուն կը նայի,
Ինծի պէտք չեն խնչականներ ցած։
Բարձրը կեցիր ինծի պէս,
Որ ծառ ըլլալդ դիտցընես։
Այդ գետնաքարչ քոս վիճակ
Ջը բերեր քեզ վատը, պարծանքս»

Որթատունկը ըսաւ անոր, «Հրպարտ բարեի,
Դուն ալ քիչ մը միտք առ իմ խօսքիս, լըսէ ինծի.
Ի՞նչ կ'արժեն բարձր հասակ
Եւ ոստեր ցրցուած վեր,
Երբ միրգեր անուշակ
Իրենց վրայ չեն կըրեր։
Ծառ ըլլալու համար պէտք չեն
Միչտ հաստ բուն, ոստ եթերահամ.
Այլ աւելի պըտուղ պէտք է, պըտուղ առատ,
Այս է քեզի որթատունկիս խոնարհ խօսքս։
Համեստութիւնս թէ նկրէր։
Ջատ, զատ ալիտի համրէի
Թէ ինչ անուշ, լաւ բաներ
Շինուին պատղիս պիտանի»

* * *

Այն պարոններն ինքնագով,
Որ կը պարծին առատ տեսքով,
Թող դաս առնեն առակէս,
Ընթերցող, դաս կայ և քեզ։

1902 Յունիս — Կիլիկեցի

ԱՌԱԿ-ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԸ ԵՒ ԱՆՈՐ ՊԱՐԿԵՐԸ

ԲԱՐԻՔԸ ԲԱՐԻՔՈՎ, ՓՈԽԱՐԻՆԸ։

Երկրագործ մը ձիուն կռնակը հրկու պարկ ցորեն դրած չաղացը կը տանէր ազալու համար։ Ճամբուն վրայ ձին սայթաքեցաւ և պարկերէն մէկը գետին ինկաւ։ Պարկը մինակ վերցնել անկարելի ըլլալու չափ ծանր էր ու խեղճ երկրագործը չուարած մնացած էր ու չէր գիտեր թէ ինչ ընէ։ Մինչ այդպէս չուարած կը կենար՝ հեռուէն ձիաւոր մը տեսաւ որ դէպ իր կողմը կուգար։

Երբ ձիաւորը մօտեցաւ երկրագործը տեսաւ թէ ան ուրիշ մէկը չէր այլ այն ազնուականը որ մօտաւոր բլուրի մը կատարը չինուած մեծ տունին մէջ կը բնակէր։ Այդպիսի մէկէ մը օգնութիւն յուսալ անկարելի էր երկրագործին համար։

Բայց ազնուականը ազնուականութիւնը միայն իրեւ տիտղոս ունեցող մէկը չէր, այլ իսկապէս ազնիւ մարդ մըն էր։ Շուարած երկրագործը տեսնելուն պէս ձիէն վար իջաւ և ըսաւ։

«Կը տեսնեմ թէ ձախորդութիւն մը պատահած է ձեզի, բարեկամ, ուրախ եմ որ ես վրայ հասայ, որովհետև այս ճամբաներուն վրայ օգնութիւն գտնել դժուար է։ Ազնուականը այսպէս ըսելով պարկին մէկ ծայրէն բռնեց և երկրագործն ալ միւս ծայրէն բռնելով ձիուն վրայ դրին։

«Տէր իմ,» ըսաւ երկրագործը, յարդալիր տարեւ մը տալով ազնուականին, «չնորհակալութիւնս ինչպէս կրնամ յայտնել ձեզի»

«Շատ դիւրաւ, սիրելի պարոն,» ըսաւ ազնուականը, «երբ դուք ալ ձախորդութեան հանդիպած մէկը տեսնէք, ձեր կրցածին չափ օգնեցէք անոր, և այդ կերպով ինծի ալ յայտնած կ'ըլլաք ձեր չնորհակալութիւնը։»

ԵՐԿՈՒ ԹԱԳԱՒՈՐՆԵՐԸ

ԵՐԱՐՈՐԴ ԽՕՍՔՆ Է՝ ՈՐ ԿՈՒԻ ՍԸ ՀԱՒՆԷ։

Թագաւոր մը կար որ սահմանակից երկրի մը թագաւորին յուր ղրկից ըսելով.

«Ինծի սև պոչ ունեցող կապոյտ խոզ մը ղրկեցէք, եթէ ոչ ...»

Միւս թագաւորը ասոր պատասխանեց.

«Հատ մը իսկ չունիմ, եթէ երրեք ունենայի . . .»

Երբ առաջին թագաւորը լսեց այս պատասխանը, այնչափ զայրացաւ որ պատերազմ յայտարարեց միւս թագաւորին դէմ։ Պատերազմը չատ մը ամիսներ չարունակեց, մինչեւ որ յոգնած թագաւորները իրար հաշտեցնելու համար ժողով մը գումարել որոչեցին։

«Դուք ի՞նչ ըսել ուզեցիք,» ըսաւ առաջինը, «յայտարարելով թէ ինծի կապոյտ խոզ մը ղրկեցէք եթէ ոչ . . .»

«Լաւ,» պատասխանեց ան, «ըսել ուզեցի թէ կապոյտ խոզ մը, որ սև պոչ ունենայ, եթէ այդ դոյնով չըլլայ ուրիշ դոյնով խոզ մը։ Բայց հիմա ես ձեզի հարցնել կ'ուզեմ թէ դուք ի՞նչ ըսել ուզեցիք ըսելով թէ հատ մը իսկ չունիմ, եթէ երրեք ունենայի...»

«Իմ ըսածս չատ պարզ բան մըն էր, որովհետև

եթէ խոզ մը ուննայի հարկաւ պիտի զրկէի ձեզի»

«Տէր ողորմեա, ուրեմն այս ո՛րչափ յիմարութիւն է մեր ըրածը։ Ուրեմն հաշտութիւն կնքենք ու առաջուան պէս բարեկամ ըլլանք իրարու հետ»

Այսպէս հաշտութիւն կնքուեցաւ և այս պատմութիւնը զրուեցաւ երկու երկիրներուն ալ տարեգրութիւններուն մէջ, իբրև օրինակ յաջորդ սերունդներու, որ զայրանալու և վճռանալու մէջ դանդաղ ըլլան։

ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԱՆՈՆՆԵՐ

(ՍԸՐ ՄԷՔԻԻ Ճ.Է 3Լ)

1. Իրրև ճշմարտութիւն մի խօսիր որևէ բան մը, որու մասին դիտես կամ կը հաւատաս թէ սուտ է։ Ստախօսութիւնը մարդկութեան հանդէպ մեծ յանցանք մըն է, որովհետև ո՛ւր ու ճշմարտութեան դէմ յարգանք չկայ՝ հոն մարդիկ իրարու հանդէպ ընկերական վստահելի յարաբերութիւններ չեն կրնար մշակել։ Ստախօսութիւնը խօսողին ալ մեծապէս վնասակար է, որովհետև քանի մը անպատուութիւնէն որուն նշանակ կ'ըլլայ ան, ի՛ուննայ նաև միտքի այնպիսի սառոյն վիճակ մը որ բնաւ ճշմարտութիւն չկրնար խօսիլ, կամ չտեսել չկրնար, մինչեւ իսկ այն ատեն երբ բնաւ պէտք չկայ անոր։ Վերջապէս ստախօսը այնպիսի վիճակի մը կը հասնի որ, ինչպէս որ ուրիշ մարդիկ չեն հաւատար անոր ճշմարտութիւն խօսիլ կարենալուն, նոյնպէս ինք ալ հազիւ գիտէ թէ իր խօսածը սուտ է։

2. Ինչպէս որ պէտք ես սուտ խօսելէ զգուշանալ, նոյնպէս պէտք ես անոր մօտենալէ իսկ խուսափիլ։ Պէտք չես երկդիմի խօսիլ, ոչ ալ վճռականապէս խօսիլ բանի մը մասին երբ հեղինակաբար չես գիտեր զայն, այլ ունեցածդ պարզ տեղեկութիւնն մրն է լոկ։

3. Ինչ խօսէ, եթէ ոչ ինքզինքդ կը զրկես գիտութիւն քաղելու եւ ծանօթութիւն ամրարելու պատեհութենէն։ Այո, չես կրնար իմաստութիւն և փորձառութիւն քաղել մարդ ընկերով զանոնք, զորոնք լոկ կը ստիպես քեզ «անհամբեր խօսակցութիւններով»։

4. Չափէն աւելի հառնդոտ մի ըլլար քու խօսակցութեանդ մէջ, ոչ ալ բարձրաձայն կամ խիստ ու զայրացկոտ խօսող մը եղիր։ Քու հակառակորդդ տրամաբանութեամբ լսեցուր և ոչ թէ ազմուկով։

5. Ուշադիր եղիր որ ուրիշին խօսած առենը արգելք չըլլաս։ Զայն ազէկ մը մտիկ ըրէ ու այն առեն ազէկ ալ պիտի հասկնաս ու կարող պիտի ըլլաս անոր ազէկ ալ պատասխան մը տալու։

6. Խօսելէ առաջ ազէկ մտածէ, մասնաւորապէս երբ գործը վայրկենական է։ Խօսածդիդ նչանակութիւնը կշռէ, ինչպէս նաև գործածած բառերդ։

7. Երբ թերեւսօրիկ, գատարկամիտ և անկիրթ մարդերու հետ կը գտնուիս, անոնց թերութիւնները տեսնելով աւելի զգոյշ եղիր, թէ՛ անոնց հետ խօսակցութեանդ մէջ, թէ՛ ալ ընդհանուր վարմունքիդ մէջ, որ անոնց ինկած թերութեանց մէջ դուն ալ չինաս։

8. Ուշադրութիւն երբէ ոտ ինքզինքդ չդովես։ Այդ նչան է թէ պարծելդ պզտիկ է։ Եթէ քու լեզուդ քեզ պիտի գովէ՝ այդ ըսել է թէ պատիդ խախտած է։ Ուրիշներու համար ալ այդպիսի անձնագովութիւններ մտիկ ընել տաղտկալի է և անհաճոյ։

9. Բայական գտնուղին վրայ ազէկ խօսէ երբ յարմար պատեհութիւն մը ունենաս զայդ ընելու։ Երբեք գէշ մի խօսիր անոնց վրայ կամ որևէ մէկու մը վրայ երբ վստահ չես թէ անոնք արժանի են առոր, կամ երբ անոնց ուղղութեան գալուն համար օգտակար չէ, և կամ երբ ուրիշներուն օգուտն ու ապահովութիւնը զայդ չեն պահանջեր։

10. Մի հեգներ ու մի ծաղրեր ուրիշներու բնական թերութիւնները։ Այդպիսի յանցանքներ խորունկ ազդեցութիւն մը կը թողուն։

11. Շատ զգոյշ եղիր որ որևէ անձի մը յանդիմանութեամբ, ապառնւոյից կամ նախատալից չխօսիս։ Երբ յանցաւորը յանդիմանել պէտք ըլլայ՝ առանց դառնութեան ու նախատինքի ըրէ զայդ։ Եթէ ոչ յանդիմանութիւնը իր նպատակին պիտի չեղի, և փոխանակ բարեկարգելու՝ յանցաւորը պիտի զայրացնէ և յանդիմանողը յանդիմանութեան արժանի պիտի ընէ։

12. Եթէ անձ մը կրքոտ ըլլայ ու քեզի դէմ լեզուագարութիւններ ընէ և դէշ խօսքեր խօսի, անոր դէմ զայրանալու տեղ անոր վրայ խղճայ։ Պիտի գտնես թէ լռութիւնը կամ չատ մեղմ խօսքեր լաւագոյն վրէժխնդրութիւն են յանդիմանութեանց ու նախատինքի դէմ։ Անոնք կա՛մ ուղղութեան պիտի բերուին զայրացած մարդը որ պիտի ղղյայ իր կիրքին համար, կամ անոնք դառն յանդիմանութիւն մը եւ պատիժ մը պիտի ըլլան անոր։ Բայց ինչ որ ալ ըլլայ՝ քու լռութիւնդ կամ մեղմ խօսքերդ պիտի պաշտպանեն քու անմեղութիւնդ, քեզի խմաստունի և անձնազոհի փառք ու պատիւ պիտի բերեն, և միտքիդ հանդարտութիւնն ու անդորրութիւնը իր տեղը պիտի պահեն։

ԲԱՐԶՐԱԴՈՑՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ՊԱՐՏԻԶԱԿ

ՎԵՐԱՄՈՒՏԸ

Հոս դրուած պատկերը Պարտիզակի Բարձրադոյն Վարժարանին ընդհանուր տեսարանը կը ներկայացնէ։ Կրթական այս մեծ հաստատութիւնն ալ մէկն է մեր հայրենիքին օգտակարապէս ծառայող վարժարաններէն, որոնք մեծ բաժին ունեցած են մանաւանդ Հայ ազգին վերածնութեան դարձին մէջ։ Թերեւս ձեզմէ ոմանք արդէն տեղեակ էք թէ ասկից կէս կամ մէկ դար առաջ կար ժամանակ մը երբ գրել-կարդալ գիտցող չատ քիչ մարդիկ կային և ժողովուրդին ստուար մեծամասնութիւնը տգիտութեան խոր խաւարին մէջ կը խարխափէր։ Բայց այսօր, ուրախութիւն է մեզի տեսնել թէ Օսմանեան հայրենիքին մինչեւ գիւղերը վարժարաններ կան և նոր սերունդը կարելի եղածին չափ կրթութիւն կը տեսնէ։ Մեւնոյն ատեն կարելի չէ ուրանալ թէ մեր հայրենիքը դեռ չատ հեռու է այն երջանիկ ժամանակէն՝ երբ ամէնէն փոքր գիւղեր իսկ պիտի օժտուին վարժարաններով և գրեթէ ոչ ոք պիտի մնայ անուս ու անդրագէտ։ Եւ երբ դայ այդ բաղձալի ժամանակը՝ այն ատեն մեր հայրենիքը պիտի ըլլայ իսկապէս քաղաքակրթուած երկիր մը, և մեր հայրենակիցները պիտի ըլլան չատ աւելի հանգիստ ու չատ աւելի երջանիկ։

Ես այս առիթով աւելորդ կը նկատեմ ձեզի դրել դպրոցներու կարեւորութեան և օգտակարութեան մասին։ Որովհետեւ այդ մասին չատախօս լսած էք ձեր ուսուցիչներէն ու չատ բան ալ կը կարդաք ամէն օր։ Արդէն ձեր դպրոց չատախնդիր ու զայն սիրելը ապացոյց է թէ դուք չատ կը գնահատէք դպրոցն ու կրթութիւնը։ Միայն թէ այս վերատեսութեան առիթով պիտի փափաքէի քանի մը պզտիկ թելադրութիւններ ընել ձեզի։

Սեպտեմբեր ամիսը վերատեսութեան ամիսն է, ալ դպրոցները կը սկսին բացուիլ և բոլոր ուսանողներ արձակուրդի հաճելի ու ազատ օրերէն ետքը նորէն կուգան իրենց դպրոցական զբաղումներով պարապելու։ Տարակոյս չկայ թէ տարուան այս եղանակը, որ աշնան զովութիւնն ալ կը բերէ իրեն հետ, աչխատելու ամէնէն յարմար ժամանակն է։ Դուք չատ աղէկ գիտէք թէ արձակուրդի կազդոյրէն ետքը աչխատելու ազէկ տրամադրութիւն մը կը զգաք ձեր մէջ։ Ուրեմն պէտք է մանաւանդ այս ամիսներուն չատ աղէկ գործածէք ձեր ամ ամիսները։ Դպրոցական չրջանին վերջին ամիսներուն, երբ աւելի

յոգնած կը զգաք, բնականաբար չատ գործ չէք կրնար ընել, բայց վերամուտի այս ամիսները կրնաք կրկնապէս լեցնել օգտակար գործունէութիւններով։ Ուրեմն ինչպէս միշտ, նոյնպէս այս ամիսներուն, մեծ խնայողութեամբ գործածեցէք ձեր ժամանակը, որ Աստուծմէ ձեզի տրուած ամէնէն մեծ հարստութիւնն է։

Նաև հիմա ժամանակ է որ անդրադառնաք ձեր անցեալ տարուան յաջողութիւններուն և ձախողութիւններուն վրայ։ Դիտէք թէ անցեալ չրջանին ի՛նչ բաներու մէջ տկարացաք, ի՛նչ բաներու մէջ ձեր վրայ դրուած յոյսերը չկրցաք լիուլի պահակել։ դիտէք թէ ինչ բաներու պէտք ունիք ձեր գործոյնն իսկապէս օգտուելու եւ յարմարապէս կրթուած անհատ մը ըլլալու համար։ Ձեր փափաքներն ու պէտքերը ազնիւ մը ուսումնասիրելէ ետքը հիմա է ժամանակը նոր և օգտակար որոշումներ տալու և անոնց համեմատ բոլոր տարին աչխատելու։ Ինչպէս որ ազնիւ յարդարուած ու լարուած մեքենայ մը կրնայ բուսական ատեն ազնիւ գործել ու չատ գործ արտադրել, այդպէս ալ կազդուրուած մարմին մը և միտք մը՝ ազնիւ տրամադրութիւններով լարուած՝ կրնան ազնիւ գործել ու ազնիւ արտադրել։ Ցաճախ ձախող սկզբնաւորութիւն մը իր աննպատակ ազդեցութիւնը կը չարունակէ բոլոր չրջանին մէջ։

Պիտի թելադրէի նաեւ որ այս յառաջիկայ չրջանին մէջ զգոյշ ըլլայիք ձեր գործոցական յարաբերութեանց մէջ։ Դիտէք թէ գործն ալ իր չրջանակին մէջ պզտիկ աչխարհ մըն է։ Հոն ամենօրեայ յարաբերութիւն ունիք ձեր ուսուցիչներուն և ընկերներուն հետ։ Արդեօք հիմա անցեալ չրջանին յիչատակներուն անդրադառնալով չէ՞ք յիչեր այնպիսի գործեր ու խօսքեր զորոնք ընել ու խօսիլ չէր վայելեր ձեզի։ Ուրեմն հիմա է ժամանակը ատոնցմէ զգուչանալու համար հաստատ որոչումներ տալու։ Չէ՞ք ունեցած այնպիսի վարմունքներ, զորոնք ա՛լ կրկնել չէք փափաքիր։ Ուրեմն այս նոր չրջանին սկիզբը որոչեցէք ալ չունենալ այնպիսի վարմունքներ։ Երբ ընէք այս խղճամիտ անձնաքննութիւնը և անոր համեմատ լարուիք ազնիւ տրամադրութիւններով և օգտակար որոչումներով, այն ատեն Աստուծոյ օգնութեան վստահելով սկսեցէք գործոցական այս նոր չրջանը և պիտի կրնաք յաջողութիւն մը ընել գայն։

Ուսանող ընթերցողներս, իրրեւ ձեր համակիր մէկ բարեկամը, այս առիթով բոլոր սիրտովս կը մաղթեմ որ երջանիկ ու յաջող չրջան մը ըլլայ ձեզի համար գործոցական յառաջիկայ տարեչրջանը, նոյնպէս ըլլան նաեւ յաջորդ բոլոր տարեչրջանները։

ԿԻԼԻԿԵՑԻ

ԲՈՒԻՆԶԼԵՆՑԻ ՏՂԵԿԻ ՄԸ

ԿՈՐՍՈՒԻԼՆ ՈՒ ԳՏՆՈՒԻԼԸ

Թերեւս քիչ մը տարօրինակ երեւայ Դեկեմբեր ամսուն անտառները մէջ տրուած կիրակնօրեայ Դպրոցի յատուկ հաւաքոյթի մը մասին խօսիլ, բայց պէտք չէ մոռնալ թէ Բուինզլենի տարածքը ճիչդ այն տեղն է երբ Եւրոպայի մէջ ձմեռ է. ահա այս պատճառով այս հաւաքոյթը տարուան այդ ամիսին մէջ տեղի կ'ունենար։ Դեղեցիկ ու մեղմ առտու մըն էր երբ դէպ անտառները ատուերատ խումբերը մեկնեցանք՝ հոն հաճելի օր մը անցնելու համար։ Բոլորս հարիւր հոգիի չափ կայինք, հաշուելով ուսուցիչները, ծնողքները, և ուրիշ բարեկամներ։ Օրը տաքուկ էր ու պայծառ և ամէն բան թարմ էր ու կանանչ։ Փիչ մը երթեւեկութիւն ընելէ և զովացուցիչներ առնելէ ետքը, ուսուցիչները վարքրիկներուն համար պէտք եղած կարգադրութիւնները երին և մենք, երկվեցեակ մը մեծ տղաք, հեռացանք դէպ անտառին խորերը։ Մեզի պէտք եղած պատուէրը տրուած էր որ չատ հեռուները չերթայինք, որովհետեւ անտառներու մէջ պարտադի մը համար մեծ վտանգ կայ իր ճամբան կորնչցնելու և մոլորելու մեծ ծառերու մէջ տեղ, որոնցմէ ոմանք այնչափ կը բարձրանան եւ կը ճիւղաւորին որ արեւի ճառագայթ մը իսկ չթափանցեր անոնց ոստերուն մէջէն, անտառներու մթաստուեր խորքերը։ Մեզմէ չատեր ուչադիր էինք տրուած պատուէրին, բայց յանդուգն տղեկ մը, որ միւսներէն քիչ մը մեծ էր տարիքով, ուրիշներէն աւելի առաջ անցաւ և իր ճամբան կորսընցուց անտառին մէջ։

Երբ տուն դառնալու ժամը եկաւ, ծրէնքը ոչ մէկ տեղ գտնել կարելի եղաւ, և անոր ծնողքը, որ խումբին մէջ էին, մեծապէս մտատանջութեան մատնուեցան։ Ոմանք չանգրին յիչեցնել անոնց Պատանի Ծիսուսը, զոր իր ծնողքը կորնցուցած էին երբ Զատիկի առիթով Երուսաղէմ գացած էին (Ղուկ. Բ. 43, 44,) և կը փորձէին զանոնք միւս-

թարել ըսելով թէ հաւանաբար ուրիշ խումբերու հետ էր, և իրիկուն պիտի վերադառնար, որովհետեւ նոյն օրը ուրիշներ ալ կային որ պատրաստուած էին այն կողմերը։ Այս քիչ մը սիրտ կոտրեց մատաղ ու վչացկալ մօր, որովհետեւ ան դիտէր թէ իր սիրական զաւակը թէեւ իր բարեպաշտական հրահանգութիւններուն և աղօթքներուն ազդեցութեան տակ մնացած էր, բայց դեռ բուն նշանակութեամբ սրբուած մը չէր, և այդ պատճառով որեւէ նշանակութեամբ չէր նմաներ Աստուածային Փրկիչին, որ իր Հօրը տունը (կամ գործերուն մէջ) կը գտնուէր, այլ այս մոլորած էր անտառի իր պատյին մէջ։ Խուզարկու խումբերը վերադարձան առանց հետք մը գտնելու կորսուած աղեկէն, և ուրիշ բան մը չկրցան ընել, եթէ ոչ ծնրադրել մարգագետինին վրայ և պաղատիլ Աստուծոյ որ խեղճ տղան վտանգներէ ազատէ և ողջմբ հասցնէ իր ծնողաց քով։ Տղուն հայրը եւ ուրիշ երկու հոգի ալ հոն մնացին եւ խումբին մնացեալ անդամները տխուր ու յուսահատ տուն դարձան։

Ցրէնք ճամբան կորսնցնելէ ետքը չատ տխուր փորձառութիւն մը ունեցաւ։ Գնաց ու գնաց կարծելով թէ ընկերներուն քով կը դառնար, եւ վերջապէս յոգնած ու անօթի պառկեցաւ ուլալ սկսաւ։ Այնատեն յիշեց զԱստուած, և անոր Սբ. Յօսքին մասին լսածները։ Աստուծոյ չէր կրնար աղօթել «Հայր» ըսելով, որովհետեւ հոգեւորապէս նորէն ծնած մէկը չէր. ան սապէս աղօթեց, «Ով Աստուած, իմ հօրս եւ մօրս Աստուածը, յիշէ զիս։» Ոտքի վրայ ելլելով ձայն մը լսեց, փայտահատի մը կացինին ձայնն է այդ։ Իր ճամբան չարունակեց այն ուղղութեամբ ուրկէ կու գար այդ ձայնը, եւ չուտով հասաւ վայր մը ուր անտառը կտրուած և մաքրուած էր և խումբ մը մարդիկ կ'աշխատէին։ Այդ փայտահատ կոչտ մարդիկը խնդային երբ անոր պատմութիւնը լսեցին և քաղցրութեամբ վարուեցան անոր հետ։ Ծերունի մարդ մը փափաքեցաւ զայն երկաթուղիի մօտաւոր կայարանը առաջնորդել և տուներնին ղրկել. ծերունին ըսաւ, «Ես ալ տղաքներ ունիմ եւ կրնամ հասկնալ թէ ասոր ծնողքը հիմա ո՛րչափ մտատանջ վիճակ մը ունին։» Այս բարի ծերունին Քրիստոնեայ մարդ մըն էր և ճամբան երթալու տեղն ըսաւ Ցրէնքի թէ իր այս թափառումը կը նմաներ թափառումին մեղաւորի մը որ Աստուծմէ կը հեռանայ և իր ճամբան նորէն կրնար գտնել։ «Բայց,» ըսաւ ան, «տղաս, եթէ ինքզինքդ Յիսուս Քրիստոսի յանձնես, ինչպէս հիմա յանձնած ես ինծի, ան այսօր քեզ պիտի առաջնորդէ Աստուծոյ և երկինքի երանութեան։»

Ցրէնք այդ բարի մարդուն խօսքերուն ազդեցութիւնը կը զգար իր սիրտին մէջ, եւ խոստացաւ թէ անոր պիտի գրէր եթէ ողջմբ հասնէր տուն։ Մեծ ուրախութիւն եղաւ երբ տղան տուն հասաւ ապահով, և այդ ուրախութիւնը կրկնապատկուեցաւ երբ հետեւեալ օրը տղան մօրը ցուցուց այն նամակը զոր գրած էր այդ անտառի փայտահատին, չնորհակալութիւն յայտնելով անոր բրած աղնուութեան համար և վստահեցնելով զայն թէ, «Ես հիմա բոլոր սիրտովս Տէր Յիսուսի վրա տահած եմ, ինչպէս երբէք ձեզի վստահած էի, երբ կորսուած էի անտառին մէջ։»

Երանի՛ թէ, դեռատի ընթերցող, դուն ալ այսպէս վստահաբար յանձնուէիր երկնաւոր միակ Առաջնորդին։

ԿՈՐՍՈՒԱԾ ԿԷՍ ԺԱՄԸ

Դոհարաւաճառի մը խանութին պատուհանին մէջ դրուած ժամացոյց մը օր մը ինծին տասը վայրկեան մնացած կէս ժամ կեցաւ։ Անկէ անցնող զպրոցական տղաքներ ժամանակին դեռ կանուխ ըլլալը տեսնելով կեցան ու խաղցան. կատարումբին հասնելու համար փութացող մարդիկ ժամացոյցը տեսնելով կամաց կամաց քալել սկսան։ Արհեստաւորներ ժամացոյցին ակնարկ մը նետելէ ետքը՝ կեցան եւ սկսան իրարու հետ քանի մը խօսքեր ալ փոխանակել։ Դործաւորներ և գործաւորուհիներ ալ ժամանակին դեռ կանուխ ըլլալը տեսնելով, հոն արեւին տակ քիչ մըն ալ դանդաղեցան։ Այս բոլորը պատահեցաւ որովհետեւ այդ դոհարաւաճառի խանութին պատուհանին մէջ դրուած ժամացոյցը կէս ժամ կեցաւ։ Այս մարդիկը մինչեւ որ չարաչար խաբուեցան՝ չգիտցան թէ այդ ժամացոյցին վրայ սխալ վստահութիւն դրած էին։

Այսպէս նաեւ մարդոցմէ ոմանք անդիտակցաբար կը վստահին Քրիստոնեաներու ազդեցութեանց վրայ։ Դուն, սիրելի ընթերցող, կրնաս խորհիլ թէ ազդեցութիւն մը չես ըներ ուրիշին վրայ, բայց մի մոռնար թէ սխալ որեւէ փոքր գործ մը իսկ չես կրնար ընել առանց ուրիշի մը մոլորելուն պատճառ ըլլալու։ Օրինակները այնքան մեծ ազդեցութիւն ունին։ Դուն ալ անձամբ չե՞ս դիտեր թէ ուրիշներու սխալմունքները միեսական ազդեցութիւն ըրած են քու վրադ։ Ուրեմն մի մոռնար կէս ժամ կեցող ժամացոյցին տուած այս դասը։

ՏՂԱՅՈՑ ԲԵՄԸ

ՆԿԱՐԱԳԻՐ ԵՐԵՍԱԿՆԵՐ

ԻԱ.

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Հայրենասիրութիւնը, դեռատի ընթերցողներս, մեր հոգիին խօրերը արմատացած զգացում մըն է, որով մեր նկարագիրը մեծապէս կ'ազնուանայ։ Ան մեր նկարագիրին վսյլը աւելցնող ամէնէն գեղեցիկ երեսակներէն մէկն է։ Եւ քանի որ այս յատկութիւնը պարզապէս ստացական չէ, մեզի համար չատ դիւրին է զայն աւելի զարգացնել ու անով ազնուանալ։ Արդէն ձեզմէ իւրաքանչիւրը կը սիրէք այն տեղը ուր ծնած էք։ Հիմա թերեւս չատ բան մը չէք գիտեր սիրոյ այդ զգացումին մասին, բայց երբ մեծնաք և ձեր հայրենիքէն հեռու երկիրներ կամ քաղաքներ երթաք՝ այն ատեն պիտի տեսնէք թէ ո՛րչափ կը սիրէք ձեր ծննդավայրը։ Այս զգացումը ոչ միայն մարդիկ այլ մինչեւ իսկ կենդանիներ ունին։ Բայց մարդիկ, իբրեւ գիտակից ու բանական էակներ աւելի ունին զայն և կը գնահատեն այս զգացումին մեծութիւնն ու ազնուութիւնը։

Բայց ինչպէս տգէտ անհատներ՝ նոյնպէս ալ տգէտ և սարսուկ ազգեր՝ չեն գիտեր, կամ զրեթէ մոռցած են հայրենիքի սէրը։ Բռնապետ թագաւորներ և իշխաններ ալ իրենց բռնասիրութիւնը չարունակելու համար ամէն չանք ի գործ կը դնեն մարդոց մէջէն հայրենիքի գաղափարը և անոր սէրը ջնջելու համար, ինչ որ անկարելի է։ Որովհետեւ գիտակցութեան ու զարգացումի հետ միաժամանակ կ'արթննայ նաեւ հայրենիքի սէրը։ Բանի մը տարիներ առաջ մեր ընտանիքներուն և վարժարաններուն մէջ ալ ամէնէն աւելի ճնշուած զգացումն էր այս։ Մեզի ալ արգիլուած էր Օսմանեան հայրենիքը իբր մեր ամէնուն հայրենիքը սիրել և անոր զարգացման ու յառաջադիմութեան համար խորհիլ ու աշխատիլ։ Արգիլուած էր այս Օսմանեան կայսրութիւնը բաղկացնող բոլոր ազգութիւններուն յիշել իրենց պատմական հին հայրենիքները, որոնցմէ ձեւացած է այժմու հասարակաց Օսմանեան հայրենիքը, որուն յառաջադիմութեան ու բարգաւաճման համար խորհիլ ու աշխատիլ պարտքն է մեր ամէնուն։ Բայց, վա՜ղք Աստուծոյ, հիմա ալ անցած են այդ բռնապետական օրերը, ալ կրնանք երգել հայրենասիրական երգեր, կրնանք կարդալ ու գրել մեր նախնիքներուն մասին, և սորվիլ մեր հին, պատմական հայրենիքներուն եւ մեր ամէնուն սիրելի Օսմանեան հայրենիքին վրայ։ Ալ արգելք մը չկայ մեր սիրտերուն խորը արմատացած հայրենասիրութեան զգացումը հրահարելու և ճշմարիտ հայրենասէրներ ըլլալու համար։

Պէտք չէ, սակայն, հայրենասիրութեան մասին սխալ գաղափարներու տարուիլ։ Ինչպէս մենք՝ նոյնպէս ամէն մարդ պարտի և կրնայ հայրենասէր ըլլալ ու սիրել իր հայրենիքը։ Ինչպէս Օսմանցին, նոյնպէս Ամերիկացին, Անգղիացին, Գերմանացին, Ֆրանսացին պէտք են հայրենասէր ըլլալ։ Պէտք չէ խորհիլ թէ մեր հայրենիքը սիրել ուրիշներու հայրենիքին դէմ աւելութիւն անուցանել ըսել է։ Մեր ազատութեան սահմանը ուրիշներու ազատութիւնն է. ինչպէս մենք՝ նոյնպէս անոնք ազատ են ճշմարիտ հայրենասէրներ ըլլալու։ Բայց ամէնս ալ յարգել պարտինք իրարու զգացումները։

Եւ արդէն օրէ օր զօրանալու և արմատանալու վրայ է այն գաղափարը թէ բոլոր աշխարհ ամէնուս հայրենիքն է, և բոլոր մարդիկ եղբայրներ ենք իրարու հետ։ Ասկէ ուրիշ բան մը չէ նաեւ Քրիստոնէական կրօնքին քարոզած մեծ սկզբունքը, — «Զիրար սիրեցէք։» կը նմանինք հօր մը բազմաթիւ զաւակներուն, որոնք նոյն տան տարբեր յարկաբաժիններուն մէջ կը բնակին, և բոլորն ալ պարտին իրենց բնական յարկին մաքրութեան և կանոնաւորութեան հոգ տանիլ։

Ուրեմն, սիրելի տղաքներ և աղջիկներ, դուք ալ սիրեցէք ձեր հայրենիքը, կարդացէք և սորվեցէք ձեր ազգային պատմութիւնը, օրինակ առէք ձեր պանծալի և քաջ նախնիքներէն, որոնցմէ չատեր մեծ անձնուիրութեամբ ծառայած են իրենց հայրենիքին։ Ինչպէս ձեր ազգին մեծ հայրենասէրները, նոյնպէս ամէն ազգի մեծ հայրենասէրներ թող բոցավառեն ձեր սիրտերը ճշմարիտ հայրենասիրութեան կրակով։ Ջանացէք ըլլալ օգտակար անհատներ, այն տեսակ թէ՛ հայրենիքը թէ՛ ալ բոլոր աշխարհ կ'օգտուի ձեզմէ։ Եւ ամէնէն աւելի ձեզի օրինակ առէք Մեծ-Հայրենասէրը, որ թէեւ բոլոր աշխարհի համար աուաւ ինքզինքը, բայց նորէն չվարանեցաւ յայտարարելու թէ Իսրայէլի տան կորսուած ոչխարներուն համար եկած էր ինք։

Գ.Ր. Հ. Գ.

Տարեկան բաժանորդագին՝ 6 դահ. արծաթ կանխիկ։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՓԻՆՃԱՆՃԻԼԱՐ ԵՕԳՈՒՇԻՒ, ԱՄԻՐԱՂԱՆ ՆԱՆ